

הקדשת המחבר - הקדמה לגרסה העברית

אני שמח על תרגום הרומן עיראקי בפריז לעברית, וזוהי גם הזדמנות נהדרת להקדיש אותו לזכרו של שמעון בלס, אשר היה מהראשונים שעודדו אותי לכתוב אותו.

פגשתי את שמעון באמצע שנות השמונים בפריז. הוא היה מגיע מעת לעת לשהות בעיר, ואני הגעתי אליה כפליט לאחר שעזבתי את עיראק עם עלייתו לשלטון של צדאם חסיין והספקתי לנדוד בין ירדן, סוריה, לבנון, מצרים, תוניס וקפריסין. בפעם הראשונה נפגשנו בביתו של חבר משותף, ואחר כך מדי פעם בבתי הקפה של העיר וברחובות הרובע הלטיני של פריז. באותן השנים הזדמן לי גם לפגוש את אשתו גילה, מומחית להיסטוריה ולתיאוריה של האומנות.

לשמעון ולי היה הרבה מן המשותף. השמות המצלצלים באופן דומה, האהבה המשותפת לקולנוע ולספרות, והקשרים החזקים עם אינטלקטואלים ערבים הגולים בפריז. שנינו עסקנו בעיתונות פוליטית ושלחנו יד בתרגום, ושנינו התחלנו את הקריירה שלנו כקלרנים במכונת כתיבה בערבית. הוא עבור הסנאטור היהודי עזרא דניאל בעיראק, ואני עבור המשורר הסורי אדוניס בפריז. שמעון סיפר לי על ילדותו בשכונת פְּתֵאוּיִן בכגדאד, על המטפלת המוסלמית זֶכִּיָּה שנשארה מאחור ועל הפרידה קורעת הלב ממנה, שגילמה את הפרידה מנוף ילדותו, על הפרידה מאביו שנשאר בעיראק ולא

היגר לישראל עם המשפחה, ועל העיירה מגדל ליד אשקלון שבה שוכנו במעברה. הוא דיבר על עבודתו כסופר בישראל, על התגובות לרומן המפתח שלו **המעברה**, שלצערי מעולם לא תורגם לאנגלית או לערבית, ועל תוכניות הכתיבה הנוספות שלו. באותם ימים פרסם את **חורף אחרון** שעסק, כמה אירוני, בגולים פוליטיים בפריז, ובמיוחד בדמותו של אנדרי סורל, קומוניסט יהודי יליד מצרים שנרצח בעיר. הרומן חשף את עולמם המעורער של גולים פוליטיים ערבים בפריז, שבמסגרתו מתרחש גם הסיפור שלי.

יום אחד כאשר נפגשנו בכית הקפה "cluny", אשר שימש באותה העת מקום מפגש מקובל לסופרים ולעיתונאים ערבים, שמעון סיפר לי כי קרא את קובץ השירים שלי "Old Boy", שיצא לאור באותה העת (1987). הוא שיבח את הקובץ ואמר כי הבחין בהשפעת הדימויים הקולנועיים על הסגנון הפואטי שלי. הוא הפציר בי לכתוב רומן או סיפור על ילדותי, על העיר שגדלתי בה בעיראק, על הטיפוסים שאכלסו אותה ועל אהבתי לקולנוע. בהשפעתו פרסמתי בשנת 1992 סיפור ראשון בכתב העת "פראדיס" בעריכת המשורר העיראקי עבד אלקאדר אלג'נאבי, שהיה חבר קרוב של שמעון בלס. היה זה סיפור חניכה על אבי החירש-אילם ועל אהבתי לקולנוע בעיר אלחבאנ'יה. אני עדיין זוכר את המשפט ששמעון אמר לי כאשר נפגשנו לאחר פרסום הסיפור: "סיפור נהדר. בסגנון הזה, המשלב ספרות עם תסריטאות, אתה יכול לכתוב רומן אוטוביוגרפי מרתק."

במהלך הפגישות התכופות שלנו למד שמעון בלס על חיי המצוקה שחייתי בפריז, והתפתחה בינינו חברות מיוחדת. הוא היה חבר אמפתי ורחב לב. כאשר היה מתעקש להזמין אותי לבית קפה או למסעדה, היה אומר לי במבטאו העיראקי העמוק: "זכור, גם אני שמעון. אני אביך." המילים הנדיבות הללו העידו גם על הבלבול שליווה את שמי ואת מוצאי, שכן פעמים רבות הוא גבה מחיר כאשר בעולם הערבי החשיבו אותי בטעות ליהודי.

בקיץ 1994, בזכות כמה שבועות של עבודה בבניין, הצלחתי לגייס מספיק כסף לקניית אוהל, כיסא ושולחן ולנסוע לשלושה חודשים למחנה אוהלים בעיר Trouville. שם השלמתי את הנוכלה שכותרתה "הרוכל והקולנוע". מכיוון שלא היה בידי די כסף לתשלום דמי השכירות במחנה, נאלצתי לעזוב אותו מוקדם מהמתוכנן עם מכונת הכתיבה שלי ולחזור לחיי הרחוב בפריז. לא הייתה לי הזדמנות להשלים את הרומן אלא כעבור עשר שנים, כאשר זכיתי במלגת כתיבה בכפר Schöppingen שבגרמניה. הרומן התפרסם בשנת 2005, וגם הקשר של שמעון בלס אליו, לרבות בלבול השמות בינינו, נמשכו. יעיד על כך הסיפור הבא.

יום אחד התפרסמה בעיתון "אלֶאֶתֶחָאד", היוצא לאור בכורדיסטאן העיראקית, סקירת ספרות פרי עטו של מבקר הספרות יוסף יוסף, ובה סיפר כי הלך לקנות את עיראקי בפריז משום שטעה לחשוב כי מחברו הוא שמעון בלס. וכך כתב: "זה היה טקסט ראשון מאת שמואל שמעון שקראתי. אני מודה ומתוודה שהקרבותי סכום כסף גדול יחסית (ששת אלפים דינרים עיראקיים) בשל הבלבול בשמות. רכשתי את הרומן משום שחשבתי שהסופר הוא יהודי ממוצא עיראקי. נכון שכאשר גיליתי ששמואל שמעון האשורי אינו שמעון בלס היהודי, שאותו חשבתי לכותב הרומן, פקדה אותי אכזבה. אולם הרצון לחזור אל החנות ולהחליף את הרומן באחר נמוג במהרה, לאחר שגיליתי כבר בעמודיו הראשונים נרטיב על גלות שנכתב בסגנון יצירתי שאוחז בקורא... כך שבסופו של דבר לא איבדתי את הסכום ששילמתי..."

אינני זוכר אם חלקתי את הסיפור הזה עם שמעון בלס, אבל הקשר שלי איתו נמשך אל תוך שנות התשעים, עת חיפש מוציא לאור לקובץ **אותות סתיו** (Signes d'automne), והצעתי לו לפרסם אותו בהוצאת "גלגמש" שהקמתי בפריז באותו הזמן. כמה מאושר הייתי כשהוא

הסכים. ההרפתקה הזאת הובילה אותי שנה לאחר מכן ללונדון, ושם הכרתי את המוציאה לאור הבריטית מרגרט אובנק, שהתעניינה בספרות ערבית. יחדיו הקמנו את כתב העת "Banipal", העוסק בתרגום ספרות ערבית לאנגלית ולספרדית.

שמעון בלס היה מתרגם מחונן, ולא היה מתאים ממנו לתרגם את הרומן הזה לעברית, תרגום שהיה יכול לסגור מעגל בינינו. למרות העצבות הרבה שפקדה אותי עם מותו בשנת 2019, אני שמח שהספר מתורגם בסדרת "מכתוב", בשיטת התרגום הדו-לאומי, שהוקמה בין השאר בהשראתו של שמעון בלס. אני מודה לצוות מכתוב - ליהודה שנהב-שהרבני וללואי ותד - על הדיאלוג הפורה במהלך התרגום, ובמיוחד סביב החלקים הכתובים בארמית.

שמואל (סמואל) שמעון

לונדון, יוני 2021